

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

Titulus XX. De Donationibus inter virum & uxorem, & de dote post
divortium restituenda.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

immoderata verberatio, modò ex circumstantiis, & minis, quas alias maritus solet exequi, meritò timeatur. Verberatio levis autem & moderata ad divortium non sufficit; si enim ob negligentiam vel petulantiam merita est illam uxor, sibi imputet; cum levis & moderata castigatio sit marito permissa, quin detur actio uxori, utpote subjectæ quoad disciplinam domesticam. *arg. l. 5. §. 3. ff. ad L. Aquil.* Si non sit merita, ferre quidem non tenetur uxor, sed vel auctoritate Judicis, vel alio remedio, mariti insolentiam compescere, eumque ad limites discretionis reducere debet. An autem percussio gravis & immoderata sit, nec ne, desumendum est tum ex qualitate uxoris (plus enim indulgetur, si uxor sit plebeja, inculta, rixosa &c. quam si nobilis, debilis, morigera, delicata &c.) tum ex communi persuasione hominum illius loci; nam alicubi valde apprehenditur, si cadatur flagris, vel conculcetur pedibus. In dubio relinquendum est arbitrio Judicis. 2. Quamvis per se requiratur autoritas Judicis, tamen quia ordinariè est periculum in mora, nisi uxor statim fugiat sævientem & crudelem maritum, etiam propria auctoritate institui ab ea posse divortium: Judex tamen Ecclesiasticus, si aliunde intelligat, uxorem aliquam fugisse à viro, tenetur eam citare ad se, & fugæ causam cognoscere, atque alleganti sævitiam viri injungere probationem per idoneos testes; quam si uxor in continenti (intra octiduum v. g. vel intra spatium, quod sufficiens fuerit visum) asserere nequeat, jubere, ut redeat ad maritum; vel, si testes saltem de sævitia viri in genere deponant, aut alia mala tractationis indicia (de quorum sufficientia arbitrari ad ipsum spectat) appareant, permittere separationem ulteriorem; donec vir sufficientem cautionem præstet de non offendendo, vel non lædendo, per c. 8. & 13. de restit. spol. sufficiens autem cautio censetur fieri per fidejussores aut pignora, ex quibus mulier in eventum læsionis consequatur satisfactionem saltem pecuniariam pro injuria. *arg. l. 59. §. ult. ff. Mandati.* Quòd si vir ob inopiam præstare nequeat cautionem fidejussoriam vel pignoratitiam, acceptabitur juratoria. *arg. Auth. Generaliter C. de Episc. & Cler.* Si verò vir censetur haud multum curare religionem juramenti, vel per aliam cautionem uxori non foret satis provisum ob mariti barbariem vel odium, restitui eidem uxor non deberet, donec sufficientia cessantis periculi indicia præbeat maritus. Imò casu, quo uxor plenè probavit viri sævitiam, non videtur uxor teneri ad ullam cautionem acceptandam. Pont. l. 9. c. 23. n. 6. allegans decisionem Rotæ. 3. Licet ordinariè sævitia se teneat tantum ex parte mariti, & propterea jura tantum loquantur de uxore divortium instituente ob sævitiam mariti, idem tamen licere marito, si uxor tam sit crudelis ac perversa, ut maritus, si cohabitaret, non sit tutus in vita vel membris. Ob verbera gravia non quidem facile conce-

detur marito divortium, quia illa, nisi ipsa, proptus ignavum animal, impedire ac retinere facile valebit.

Quæres, apud quem ex conjugibus divortio separatis, & cujus sumptibus, alendi sint liberi? *q. 1.* abstrahendo à sententia Judicis, apud eum, & expensis illius, qui seclusò delictò, & divortio, tenebatur ad expensas educationis. *q. 2.* per sententiam Judicis in penam delicti auferenda est proles à conjugibus delinquentibus, & regulariter apud infontem educanda ac nutrienda expensis delinquentis, sive ad eas fuisset seclusò delictò obligatus, sive non. *Auth. Si pater Cod. Divortii l. ult. & Nov. 117. c. 7.* Probabilius hæc obligatio & pœna se extendit etiam ad matrem, quæ fuit causa divortii, modò tam locuples sit, ut alere possit: cum pater & mater, vir & uxor, sint correlativa, atque ideo dispositum in uno censetur quoque dispositum in altero, etiam in lege pœnali & odiosa, ut ex multis probat Everhardus in suis *Topici loco: à Correlativis. n. 7. 9.* Vid. Sanch. de *Matrim. lib. ult. nempe l. 10. d. 20.*

TITULUS XX.

De Donationibus inter Virum & Uxorem, & de Dote post Divortium restituenda.

SUMMARIUM.

1. 2. 3. Quid & quotuplex sit donatio inter virum & uxorem: quid & quotuplex dos.
4. Cujus sit constituere vel promittere dotem, & cuius sit dominium dotis.
5. Quid sit contra-dos, seu donatio propter nuptias. Quid dotalitium. Qua sint bona paraphernalia & receptitia uxoris: qua bona communia utrique conjugi.
6. 7. An & qualis donatio inter conjuges sit irrita.
8. An & quando confirmetur donatio per mortem naturalem aut civilem, vel per juramentum donantis.
9. An & cui restitui debeat dos, vel contra-dos solutò Matrimonio.
10. An & quando constante adhuc Matrimonio repetere dotem possit uxor.
11. An eidem solutò Matrimonio restituenda paraphernalia, item acquasus seu lucra constante Matrimonio acquisita.
12. Qua sunt restituenda solutò Matrimonio: quoad vinculum, restitui debent, si instituitur divortium quoad thorum & cohabitationem, si id contingat absque culpa dimissi.
13. Non verò si propter adulterium illius; tunc enim dotem lucratur innocens, nisi ad ipsos liberos &c.

Sciendum 1. Duo in præsentī Rubrica proponi, donationes inter virum & uxorem constante Matrimonio, & restitutionem dotis solutò per divortium Matrimonio; nam divortium plerumque comitatur lis & questio de restituenda dote, vel contra-dote seu donatione propter

propter nuptias. Quæ materiæ licet principaliter pertineant ad Civilistas; quia tamen, si incidenter & accessorie deducantur ad Judicem Ecclesiasticum, etiam iste de illis sententiam ferre potest. c. 3. h. t. earum pertractatio recte à Canonistis quoque, licet non adeo ampla, suscipitur.

2. Sc. 2. Donationem inter virum & uxorem vocari illam, quæ vel vir uxori, vel uxor viro aliquid durante Matrimonio concedit vel dat cum animo transferendi dominium. Si id fiat gratis ex mera liberalitate, vocatur *Gratuita*, & est proprie dicta donatio: si autem ex aliqua causa, v. g. remunerationis meritorum, *Remuneratoria*, vel gratitudinis ob beneficia, *Antidotalis* appellatur. Quod etiam refertur *donum Matrimoniale*, (*Morgenaticam*, *Morgengeham*, *Morgen Gab*) quod dat maritus (plerumque nobilis tantum) conjugii altero die nuptiarum propter creditam sibi pudicitiam, vel in remunerationem debite virginis, adeoque non omnino gratis, sed propter aliquam causam. Possunt autem sibi donare vel *mortis causa*, vel *inter vivos*: per priorem donationem, quæ semper ad libitum revocari potest, non statim & absolute transfertur dominium, sed primum interveniente morte: per posteriorem, à donatario acceptatam, statim transfertur dominium vel irrevocabili, vel saltem revocabili, nisi lex obstat.

3. Sc. 3. *Dotem*, objective sumptam nihil esse aliud, quam bona illa, sive mobilia, sive immobilia, quæ marito dantur vel promittuntur ad ferenda Matrimonii onera, scilicet ad alendam ex eorum fructibus uxorem, communes liberos, familiam &c. non tamen sub alia conditione, quam ut Matrimonium sequatur. Communis ex l. 10. §. 4. ff. de l. 20. C. de Jure dot. Germanice vocatur *Heyrath* & *Gut* / *Che* & *Steur* / *Bräut*, *Schag*. Dividitur in *Promissam*, quæ terminos promissionis non egreditur, & in *Constitutam*, quæ traditione illorum bonorum vel rerum perficitur. Quamvis aliqui cum Lauterbach hanc divisionem impugnent, plures tamen communius eam asserunt, attendentes dotem *objective*, seu pro re in dotem constituta sumptam; quam Lauterbach & asseclæ videntur accipere *effective*, scilicet pro jure, quod marito vel uxori competit in dote. Rursus dos alia nuncupatur *Profecutura*, quæ provenit à patre, avo, vel alio ex ascendentibus paternis, aut ab extraneo quidem, sed intuitu patris: alia autem *Adventicia*, quæ nec à patre aut ascendente paterno, nec illius intuitu, sed ex bonis paternis, vel alicujus extranei, aut etiam ex bonis propriis uxoris datur vel promittitur. Si dos sit res immobilis, non consistens in numero, vel pondere, vel mensura, ejusque valor certo pretio non taxetur, vocatur *inestimata*: si vero taxetur certo pretio, dicitur *estimata*: quæ taxatio duplicem in finem fieri potest. 1. Ut faciat venditionem (qualis æstimatio in dubio ferè præsumitur) h. e. ut maritus so-

lutò Matrimonio teneatur restituere non dotem, sed pretium illius æquivalens, & tunc appellatur *estimata æstimatione faciente venditionem*. 2. Ut non faciat venditionem, h. e. ut si fortè, solutò Matrimonio, ex culpa mariti (quam etiam levem tenetur præstare, ut interpretantur l. 17. ff. de Jure dot.) dos in individuo reddi non posset, pretium certum exigi valeret; ac proin pro majori securitate taxatur dotis valor; & tunc *simpli-*
citer æstimata nuncupatur.

Sc. 4. Licet dotem quilibet rerum, in quibus eam constituit, liberam administrationem habens, constituere vel promittere possit, neminem tamen ad id obligari, nisi sequentes. Ante omnes tenetur pater ex bonis propriis, non tamen filia illegitima, aut turpiter viventi, aut quæ patre infcio ante 25. ætatis annum nubuit indigno, seu tali, qui infamia vel turpitudine vitæ laborat: tenetur tamen dotare filiam patria potestate jam liberatam, probabiliter etiam divitem, non modò nubentem, licet nupserit patre infcio, vel sine mentione dotis, sed etiam Religioni se dedicantem. Quantitas verò dotis, licet eam aliqui velint esse *parem legitimam*, rectius tamen arbitrio Judicis vel boni viri est metienda ex facultatibus patris, liberorum numero, filia ac mariti dignitate & loci consuetudine. Secundò locò in defectum patris obligatur *avus paternus*, si vivat, tantasque facultates habeat. Tertiò in horum defectum & per accidens *mater*, vel hujus loco *avus maternus*. Quartò, si dicti omnes ob inopiam vel aliunde non possint, *frater* sorori inopi, ex eodem patre progenita (non verò uterinæ tantum) licet Clericus sit, ex suis bonis, si habeat, dotem constituere debet. Videantur Legistæ. Quando & qualem teneatur dotem dare stuprator deflorata, diximus *Tit. l. n. 9.*

Sed penes quem est dominium dotis jam constitutæ, seu jam traditæ marito? &c. Dominium *naturale*, sed *sopitum*, rerum dotantium non fungibilium, uti & æstimatarum æstimatione non faciente venditionem, est penes uxorem (vel illos, qui constituerunt dotem cum reservatione) *civile* verò, cujus effectus est tum jus vindicandi, tum administrandi bona dotalia, & fructus illorum percipiendi ad sustinenda Matrimonii onera, atque ad communes usus utrique conjugum pro rato temporis, quo durat Matrimonium, post nuptias est penes maritum. *pr. Inst. quib. alien. licet. l. 1. & 13. §. 2. ff. de fundo dot. l. 10. l. 42. ff. l. 30. C. de Jure dot.* Hoc dominium mariti civile ita est *limitatum*, ut is, si dos constituta sit in re immobili, inestimata, vel æstimata quidem, non verò æstimatione venditionem faciente, sed solum taxationis gratiâ, eam alienare, aut alio modo obligare non valeat, etiam cum consensu uxoris. *pr. Inst. cit. nisi uxor post biennium a primo consensu lapsum iterum consentiat. Nov. 61. c. 1. vel nisi absque dolo vel metu sub juramento consentiat. c. 28. de Jurejur.* Tunc enim sal-

tem ex virtute Religionis standum est alienationi. Si verò dos constituta sit in re mobili & fungibili, seu consistente in numero, pondere, mensura, item in immobili quidem, sed dos æstimata sit æstimatione faciente venditionem, eam alienare permittitur maritus, utpote absolutum illius, quasi sibi venditæ, dominium consecutus, ac non ad rem ipsam, si per mortem, vel aliàs solvatur Matrimonium, sed ad pretium duntaxat reddendum uxoris hæredibus, vel ipsi uxori obligatus. *l. 10. l. 30. l. 42. cit.* modò maritus ex suis bonis acceptam dotem refarcire possit, quæ omnia sunt uxori hypothecata hypothecâ tacitâ & privilegiatâ pro dote; ex quibus, licet sine culpa mariti dos perierit, refarcitio uxori, vel ejus sanguineis, solutò Matrimonio facienda est, quia maritus talis est debitor generis, quod non perit, non certæ speciei. Vid. de hac re Haun. de J. & J. tr. 4. c. 5. & P. Schmier de Jure Propr. c. 3. à n. 97. Struv. Stryck. Eckolt &c.

§ Sc. 5. Doti correspondere contra-dotem seu donationem propter nuptias, eidem verò opponi bona paraphernalia seu parapherna uxoris, & affine esse dotalitium. *Donatio propter nuptias* seu *Contra-dos*, *Widerlag* / *Gegen-Steuer* / *Gegen-Vermachung* est id, quod maritus, vel alius ejus nomine, uxori promittit vel constituit in remunerationem & securitatem dotis. De Jure communi hæc donatio deberet exæquare dotem quantitate, lucro & fructu. *Nov. 97. c. 1. 2. Nov. 119. c. 1.* Alicubi tamen propter consuetudinem, vel privatas pactiones, solet esse inæqualis, aut etiam omnino nulla: sic videmus, opifices sæpe aliud pro contradote non constituit, quàm artem suam vel peritiam. De cætero donatio propter nuptias regulatur ferè, sicuti dos, & constitui debet à patre (vel avo) ac in ejus defectum à matre; libere autem potest ab extraneo. Rectè constituitur tam ante quàm post Matrimonium initum (sicuti dos) bona tamen propter nuptias donata, si immobilia sint, alienare Matrimonio constante nequit maritus; licet administratio & usufructus pertineat ad eundem cum dominio naturali; dominium verò civile illorum, at sine usufructu, ad uxorem spectet, sicut dominium civile dotis ad maritum, per §. 3. *Inst. de donat. l. ult. C. de donat. ante nupt.* Et sicut dos solutò Matrimonio de Jure communi reddit ad uxorem, vel patrem donantem, *l. 2. ff. solut. Matr.* ita & donatio propter nuptias reddit ad maritum; nisi nempe solvatur Matrimonium propter unius conjugis adulterium quoad thorum & mensam duntaxat, de quo casu infra. *Paraphernalia* bona (das zugebrachte Gut) late & generaliter sumpta, sunt illa, quæ habet uxor ultra vel extra dotem, sive dein ea tradiderit marito sive non. *l. 8. C. de pact. convent.* Si ea, seclusò dotis titulo, tradidit marito, sunt strictè & specificè paraphernalia. *l. fin. C. eod.* & horum dominium retinet uxor, marito

autem competit custodia, administratio, & usus, non tamen nisi in utriusque utilitatem, imò usum sibi soli reservare potest uxor, & semel jam concessum marito iterum revocare, per *l. 9. cit.* Si verò hæc bona extra-dotalia uxor nec in administrationem tradidit marito, sed suo arbitrio reservavit, appellantur *Receptitia*. Siquidem ex conventionione conjugum pendet, quid dare vel accipere in dotem velint. Si mulier sine mentione dotis permittat maritum frui omnibus suis bonis, hæc potius esse paraphernalia quàm dotalia præsumuntur; quia mulier ex suis bonis non tenetur sibi dotem constituit, & ideo nec velle præsumitur. Pariter, quæ uxor constante matrimonio ex suo patrimonio, pecunia, industria acquirunt, pro paraphernis, quæ etiam facere Receptitia potest, haberi debent; sicut ea, quæ maritus ex sua pecunia, patrimonio, industria comparavit, ipsius sunt. Licet consuetudines & statuta locorum, item pacta dotalia subinde aliud obtineant. In dubio, cujusnam industria, pecuniâ &c. acquista sint, præsumptio stat pro marito, quòd nimirum bona constante Matrimonio acquisita ad ipsum pertineant, *l. 51. ff. de donat. int. vir. & ux.* & ibi Stryck §. 12. *segg.* Si autem simul utrique conjugi durante Matrimonio aliqua acquirantur bona per donationem, per mercaturam communi industria exercitam &c. appellantur *bona communia*, quorum dominium ad quem pertinet, pendet potissimum ex pactis nuptialibus, vel statutis locorum; vel consuetudine. *Donatitium* denique, licet nonnunquam in alia significatione accipiat, & pro bonis paraphernis, aut donatione propter nuptias, ut explicant DD. in c. 4. h. t. est usufructus, quem maritus in eventum mortis suæ in compensationem dotis constituit in suis bonis uxori; Germanicè appellatur *Wittum* / *Zeibzucht*. Si illo frui velit uxor post mortem mariti, dotem repetere ab hæredibus mariti prohibetur. His pro informatione aliqua & terminorum intelligentia præmissis

Dico 1. Donatio merè liberalis rei propriæ notabilis inter conjuges privatos, quæ unus, nempe donans, sit pauperior, alter verò, nempe donatarius, evadit locupletior, de Jure communi est invalida negativè, licet confirmetur non revocata per mortem donantis, *c. fin. & l. 1. 2. 3. 5. & ff. h. t.* Ratio est, quia vel nimius amor facile conjuges eò adducere, ut per excessivas donationes se ad paupertatem redigerent, vel denegatio rei ab altero conjugis desiderata suspicionem minoris amoris generare & sic turbare concordiam conjugalem posset. Adde, quòd amor & obsequia inter conjuges pretiò comparari non debeant. Dicitur 1. donatio, scilicet inter vivos; nam donatio mortis causâ, cum ex natura sua semper sit revocabilis, nec transferat dominium ante mortem donantis, valet, *l. 9. l. 11. §. 1. ff. de leg. 1.*

Nomine donationis etiam intelligitur mediata, ut si maritus donet tertio ea conditione, ut is redonet uxori, item remissio debiti, vel pretii ex re conjugii vendita. 2. *Mere liberalis*, quæ nimirum ob nullam aliam causam, quam ad exercendam liberalitatem, contingit: unde valet Morgengeba, donationes mutuas in continenti seu intra modicum temporis spatium factæ, donatio remuneratoria non notabiliter excedens merita, donatio in favorem Religionis, v. g. ad fundationem capellæ, sepulturæ sacræ &c., quæ fit causâ pietatis aut commiserationis, v. g. ad reparandam valetudinem conjugis, congruam illius sustentationem, ad refectionem ædium incendiis combustarum, vel quæ fit marito ad consequendum officium, dignitatem &c. vel uxori, ut incedat compitor, l. 5. §. 14. 15. 40. &c. ff. eod. 3. *Rei propria*: nam donatio rei alienæ valet in tantum, ut pariat conditionem usufructuendi, l. 25. ff. eod. 4. *Notabilis*: siquidem donatio moderata rei non magno momenti tenet. arg. l. 31. §. 8. l. 42. ff. eod. uti fieri consuevit ad diem natalem conjugis, in Festo S. Nicolai &c. 5. *Qua donans sit pauperior*, seu de substantia actu habita aliquid amittit: quare maritus valide remittit uxori dotem sibi promissam tantum, & nondum traditam, vel usuras dotis nondum solutæ promissas, l. 54. ff. eod. item conjunx valide repudiat in gratiam conjugis, ut huic obveniat, delatam sibi hæreditatem vel legatum à se necdum acceptatum, l. 5. cit. §. 13. 14. licet valide non renuntiet in favorem conjugis lucris primum quærendis constante Matrimonio, cum hoc modo renuntiaret juri jam quæsitæ per contractum. 6. *Et donatarius*, seu accipiens, evadit locupletior, quare valet donatio, si donetur eâ lege, ut res donata in alium, v. g. in pauperem studiosum alendum, transferatur, ut fundetur lampas ad aram arsuræ &c. si donatio sit mutua, seu reciproca. 7. *Inter conjuges*, sive veros sive putativos, l. 3. §. 1. ff. h. t. Si tamen uterque conjunx nullitatem Matrimonii sciret, valeret quidem donatio pro foro interno, in foro autem externo Ficus auferre posset rem donatario in pœnam malæ fidei, in qua sunt tales putativi conjuges, l. 32. §. fin. ff. eod. pariter valeret probabiliter donatio, si solus donans sciret nullitatem Matrimonii; quia talis censetur velle extraneo donare: non verò valeret, si solus donatarius, non verò donans, sciret nullitatem, uti &, si neuter sciret, non quia Lex resistit huic donationi, sed quia donans ob errorem non verè consentit, cum non intendat donare extraneo, l. 32. cit. §. 27. Per conjuges intellige actuales, non sponso, de futuro; his enim donatio permittitur, l. 27. ff. eod. licet habeat hanc conditionem imbibitam, si Matrimonium sequatur; pariter licita est conjugibus actualibus donatio collata in tempus Matrimonii soluti post mortem, per l. 11. §. 1. ff. eod. quia censetur esse donatio mortis causâ, Interim ni-

hil refert, an Matrimonium jam sit consummatum vel non, l. 66. pr. ff. eod. cum inter tales personas sæpe sit ardentior amor, quam post consummatum Matrimonium, ad excessivam donationem impellens. 8. *Privatos*; facta enim à Principe Supremo, vel ejus uxore subsistit l. penult. C. h. t. quod P. König h. t. n. 14. cum Tiraquello & Zasio extendit in Germania etiam ad illustres conjuges, saltem Comites, & Principes, qui sunt immediati Status Imperii, 9. *De Jure Communi*: quid autem sit de Jure Bavarico in casu non extantium liberorum, & postea supervenientium, discere potes ex Tir. l. 4. 15. Land-Recht; & ibi ex Cancell. Schmid, 10. *Est invalida*, ita ut donans nullam contrahat obligationem, vel naturalem vel civilem, sed semper pro libitu revocare donationem possit; illicita tamen non est, quia irritata sine prohibitione: unde donatarius rem sibi donatam retinere potest, quamdiu non revocatur; quæ revocatio cum post mortem donantis fieri non amplius queat, donatarius irrevocabiler fit dominus, 11. *Negative*, h. e. nondum omnino firma; positive autem & omnino invalida non est, cum possit per mortem donantis, etiamsi traditio rei donatæ non esset secuta, sine alio actu confirmari & convalescere, Nov. 162. c. 1. c. fin. cit. Unde dixi 12. licet confirmetur per mortem donantis: qua confirmatione secutâ retrahitur ad tempus, quo facta est, l. 25. C. h. t. ita ut fructus rei donatæ & traditæ tam naturales quam industriales ab eo tempore cedant conjugii donatario; quia fructus sequuntur possessionem, arg. §. siquis à non domino Inst. de R. D. Sed hanc confirmationem intellige, si res donata 500. solidos non excedat; quoad excessum enim, si sine insinuatione apud Judicem facta est, non convalescit, l. 25. cit. 13. *Non revocata*, nam donanti liberum est revocare, remque donatam & traditam, si adhuc existet, vindicare pro libitu, l. 5. §. ult. l. 33. §. 1. ff. h. t. Si jam sit consumpta, & quidem bona fide, tunc condicere conditione sine causa, l. 5. §. ult. & l. 33. cit. si mala fide, agere actione Legis Aquilia, l. 37. ff. eod. Facta autem revocatione fructus tantum industriales manent donatario, l. 17. ff. d. t. naturales verò cum re restituendi sunt donanti, ne contra prohibitionem Legis donatarius fiat ditior.

Oppones 1. Uxor ratione subjectionis conjugalis tenetur ad omnia obsequia marito exhibenda: ergo donatio etiam remuneratoria respectu uxoris est irrita. 2. Legatarius statim fit dominus legati à die mortis, quam obiit legans, licet res legata nondum sit tradita: ergo conjunx illud repudians in gratiam conjugis, ut illi obveniat, privat se jure jam quæsitæ, & sit pauperior, consequenter non valet hæc repudiatio. Dein in l. 3. §. fin. l. 4. ff. h. t. dicitur de marito, qui rem sibi donandam uxori donari jubet, quod idem faciat, ac si rem acceptatam, & suam factam uxori dedisset: ergo si repudiet hæc.

hæreditatem, vel legatum, in favorem uxoris, idem facit, ac si donaret rem suam uxori: ergo talis repudiatio est nulla. 3. Leges irritantes donationem inter conjuges sunt odiosæ: ergo strictæ interpretationis, consequenter exaudiendæ de conjugibus post consummatum Matrimonium; præsertim cum loquantur tantum de donatione inter virum & uxorem, *uxor* autem in sensu proprio non sit nisi post consummatum Matrimonium; antea enim vocatur vel conjunx vel sponsa de præsentis. 4. In l. *Papinianus* 23. ff. h. t. dicitur, quod hæres mariti non possit conveniri super eo, quod uxori promissit per stipulationem maritus, licet durante voluntate maritus decesserit: ergo per mortem donantis non confirmatur & convalescit donatio per traditionem nondum completa, licet ante mortem non revocata, & ad 1. Argumentum probaret tantum, quod maritus uxori non possit facere donationem remuneratiam; non verò, quod illa sit irrita, si fieri posset. Deinde *N. Ant.* licet enim uxor subjecta sit marito quoad legem conjugii, multa tamen obsequia ei præstare potest, ad quæ non tenetur, & quæ ab aliis uxoribus ejusdem conditionis sine culpa non exhibentur suis maritis. Ad 2. *dist. Ant.* statim fit dominus legati completè & absolutè. *N. Ant.* imperfectè & quasi conditionatè, si acceptet legatum. *C. Ant. & N. Conseq.* Ante acceptationem legati non habet jus absolutè quæsitum. Si prius acceptaret legatum vel hæreditatem, & tunc primum cederet eam uxori maritus, utique hæc cessio foret invalida, quia æquivaleret donationi, & cedens fieret pauperior; non verò si nunquam acceptavit pro se. Julio, qua maritus donaturum sibi jubet donare uxori, de qua loquitur l. 3. & l. 4. *citt.* involvit virtualiter duos actus, quorum uno tacite acceptatur donatio pro se, altero transfertur in uxorem, & sic res vel jus jam acquisitum amittitur: Repudians autem hæreditatem vel legatum, nondum acceptatum, non amittit rem vel jus jam completè & absolutè acquisitum. Quare *N. Conf.* Ad 3. Leges circa sponsores de præsentis aliquid disponentes exaudiendæ etiam sunt de viro & uxore, quando militat eadem ratio & vicissim, l. 5. v. *quamvis C. de bonis, qua liberis.* Voces *vir & uxor* non sunt curandæ; cum in sensu proprio verè etiam vocentur & sint conjuges, utpote quos non concubitus facit, sed consensus de præsentis expressus. Ad 4. Illa l. 23. est correctæ per *Nov. 162. cit. c. 1. pr. & §. 1.*

8. Quæres 1. Quid requiratur, ut donatio inter conjuges confirmetur morte naturali donantis? 2. An etiam confirmetur illius morte civili? 3. An quoque juramentò donationi adjectò? & ad 1. requiri, ut donatio non sit revocata à vivo, & ut donans moriatur ante donatarium, *c. fin. & l. 32. ff. h. t.* Sufficit autem revocatio tacita, ut si donans rem donatam vendat, leget, do-

net alteri; det pignori, vel subiciat hypothecæ speciali (nam per hypothecam generalem non revocatur) l. 12. *C. eod.* si iniquiter ingratus sit donatarius: si divorcium ex displicentia factum, nec Matrimonium postea redintegratum sit &c. *Molin. ar. 2. d. 289. n. 12. Sanch. Palao &c.* Si donatarius moriatur ante donantem, donatio evanescit penitus, *c. fin. cit.* Ad 2. & respectu Fisci, cui cedunt bona (non verò respectu donantis, cui semper revocare licet) confirmatur per mortem civilem, ita ut Fiscus revocare non possit rem donatam conjugum, sed ut huic maneat, nisi donans revocet ante mortem naturalem, l. 13. §. 1. ff. l. 24. *C. h. t.* puta, si mors civilis constituitur in hoc, quod donans deportetur seu mittatur in exilium, si dampnetur ad metallum seu fiat servus penæ. Si verò emitat Professionem Religiosam in Religione incapax professionis bonorum temporalium, confirmatur statim: si in Religione capaci, primum per mortem naturalem profectus; quousque donationem cum consensu Superiorum revocare semper potest profectus, excipe casum, quo uxor donavit marito, & postea damnatur confiscatione bonorum; tunc enim donatio non convalescit, sed evanescit, uti notant DD. in l. 24. *cit.* Ad 3. & cum distinctione: vel juramentum est adjectum ipsi donationi tantum, ita ut juraverit conjunx, se alteri conjugum donare hanc catenam auream v. g. vel pro objecto habuit non revocationem, seu donans juravit, se non revocaturum donationem. In priori casu donatio nullo modo confirmatur aut convalescit; quia juramentum non tam est promissorium quam assertorium, quo affirmatur donatio, quæ sit de præsentis; neque juramentum tale assertorium, utpote merè accessorium, magis stringit, quam donatio ipsa tanquam principale, & habet hanc conditionem imbibitam, sicut ipsa donatio, *ff. de Jure possim donare*, consequenter juramentum non obstat revocationi futuræ, quam Jus permittit. In posteriori casu est juramentum promissorium, & obstat (saltem in foro conscientie) donanti, ut absque peccato revocare nequeat, *c. 28. de jurjur.* cum non-revocare peccatum non sit. Atque in hoc sensu confirmat hoc juramentum, quod fertur in non-revocationem, donationem factam, at in meis principiis, ad *Tit. de jurjur. n. 48. seqq.* traditis, non in linea & ratione donationis, quasi hæc ita convalescat, ut parat obligationem Justitiæ, sed in linea & ratione juramenti tantum, ita ut tantum detur obligatio Religionis, quam parit omne juramentum promissorium, observabile sine peccato & præjudicio tertii. Atque hoc modo intelligi volo doctrinam ad *Tit. de denuntiacionibus n. 10. 12. 13.* in eundem quidem sensum, sed non pari claritate expressam.

Dico 2. Solutò Matrimonio quoad vinculum per mortem naturalem conjugum alterius, vel per ingressum Religionis, vel pro-

pter impedimentum dirimens, quod prius latuit, nunc verò detectum est, dos restitui debet uxori, vel, si mortua sit ipsa, ejus heredibus; & donatio propter nuptias marito, vel ejus heredibus salvò tamen beneficio competentia, quod debetur viro superstiti, congrua alias sustentatione destituto, & seclusis pactis dotatibus, vel consuetudine contraria, aut statuto locali. Communis ex l. un. C. de rei uxori. act. l. 2. 7. & fin. C. solutò Matrim. l. 11. seqq. ff. eod. c. 1. & fin. h. t. Ratio, quia dos datur intuitu & ex causa Matrimonii, ad ejus ferenda onera: si ergo hæc causa tollatur, datum revocatur. l. 1. seqq. ff. de condit. causà datà. Ex verbis Assertionis notanda & explicanda sunt sequentia. 1. Propter impedimentum dirimens, quod latuit, seu ignoratum fuit à contrahentibus, vel probabili errore non subesse credebatur; si enim scienter, vel ex ignorantia crassa, cum impedimento contraxissent Matrimonium, dos, & donatio propter nuptias cederet Fisco in penam, l. 4. de incest. & in iur. nupt. nisi nempe ætas minor eos excusaret, & legitimam ætatem nacti statim ab invicem discessissent. 2. Dos, sive profectitia sit, sive adventitia; quamvis enim de Jure communi dos profectitia, quæ constituta est à patre filia nondum emancipata, revertatur ad dotantem. l. 4. C. solut. Matr. quia verò passim vel per statutum vel per consuetudinem filia censetur emancipata per ipsum Matrimonium, ideo cessat dos profectitia, & redit ad uxorem vel ejus hæredes. 3. Uxori, vel ejus heredibus, nisi nempe, qui dotem constituit, expresse stipulatus sit, ut sibi illa restituatur solutò per mortem Matrimonio. l. un. cit. §. 13. Si uxor mortua reliquit liberos, his, tanquam proximis heredibus, restituenda est. 4. Et donatio propter nuptias &c. hæc enim & dos pari passu ambulant. l. 9. C. de pact. convent. 5. Salvò tamen beneficio competentia &c. vi cuius vir (aliud privilegium nempe hypothecæ privilegiata in bonis mariti omnibus quoad sua dotalia, habet uxor ejusque hæredes. l. 30. C. de Jur. dot. & l. 12. C. qui potior in pign.) vir, inquam, & liberi ejus non tenentur in restituenda dote ad plus, quam salva sustentatione congrua & necessaria possunt, licet tempore contracti Matrimonii pactum contrarium fuisset adjectum; quia humanitatis ratio non permittit, ut inter personas adeò conjunctas tam severa instituat exactio, ut alter per alterum redigatur ad paupertatem. l. 12. l. 14. ff. de solutò Matr. Hoc tamen beneficium non competit viro putatio tantum, neque viro, qui dolò se fecit impotentem ad reddendam dotem, neque alius mariti heredibus, quam liberis ipsius. Ubi autem solvi dos debet, hæredes mariti tenentur alere viduam, usque dum illa solvatur; quia succedunt in onera mariti realia. 6. Seclusis pactis dotatibus, consuetudine, statuto: nam per hæc superstites conjunx præmortuæ dotem, vel præmortui donationem propter nuptias, consuequi potest aut totam; aut ex parte.

Quæres, an uxor nunquam possit repetere dotem nondum solutò, sed constante adhuc Matrimonio? R. potest 1. casu quo vir dissipat bona sua, & vergit ad inopiam, at culpabiliter, non casu fortuito. arg. Nov. 97. c. 6. pr. & 7. h. t. quia periculum, ne quoque dos pereat cum gravi detrimento uxoris, præcavere licet. Et hinc tali casu uxor cautionem vel fidejussoriam vel pignoratitiam pro securitate dotis, etiam stante Matrimonio, recte petit; imò, si hanc offerat maritus, tenetur eam acceptare uxor, ac dotem relinquere marito, licet eam exigere non possit absque dicta causa. arg. l. 1. & 2. C. ne fidejussor. & c. 7. cit. Ex quo ultimo DD. etiam erunt, dotem, si restituatur uxori, non debere relinqui in ejus manibus, sed apud sequestrum deponi, vel credi Mercatori, qui salvà dotis substantià illius fructus reddat marito ad sustinenda Matrimonii onera. 2. Si bona mariti propter crimen inferantur Fisco, per l. 31. ff. solutò Matr. Addunt tertium casum, quo liberi anterioris Matrimonii, vel parentes, fratres aut sorores, destituuntur alimentis, vel ex captivitate redimi illà possent. l. 37. ff. de Jur. dot.

Dubitabis, an solutò Matrimonio etiam alia bona præter dotem restituenda sint uxori vel ejus heredibus? R. omnino. De paraphernalibus, & Morgengeba, nemo prudenter ambigit, quia pleno jure ad uxorem pertinent, licet quoad ista non habeat uxor in bonis mariti privilegiatam hypothecam, sed communem tantum & non privilegiatam. l. fin. C. de pact. convent. Controversia tamen movetur de acquæstibus, seu luctus, constante Matrimonio acquisitis. Qua in re cum majori & meliori DD. calculo discrimen facio inter acquæstus, bona, & lucra, quæ stante Matrimonio obvenerunt utrique conjugii junctim, v. g. ex donatione, hereditate, legato &c. intuitu utriusque factò, vel per negotiationem pecuniis aut bonis utriusque exercitam, item communi & fere æquali industria, labore, studio, parsimonia, uti fit apud quosdam opifices, & mercatores: ac inter lucra, quæ obvenerunt intuitu unius tantum, v. g. uxoris, vel per negotiationem pecuniis unius exercitam, item unius fere, v. g. viri industria, labore, studio, officio, arte; uti contingit apud Officiales & Ministros Principum, Advocatos, Medicos, Consiliarios, excellentes Pictores &c. In priori casu illa lucra, tanquam communia utrique, dividenda sunt, & medietas uxori vel ejus heredibus, altera verò medietas marito vel hujus heredibus reddenda, per c. 2. h. t. De Jure Bavarico quid statutum sit, casu quo sine liberis decessit unus conjugum, vid. Tit. 1. 4. 1. 4. 10. Lands-Recht. In posteriori verò non item, sed acquæstus & lucra cedunt illi, cujus unius intuitu, vel pecuniis, vel industria & labore acquisita sunt, ut à contrario desumitur ex cit. c. Sed hæc intelligenda veniunt seclusis specialibus pactis, consuetudi-

suetudinibus, vel statutis locorum, per *Tit. de Pactis dotal. de Pact. convent. C. & c. fin. h. t.* In dubio præsumptio semper stat pro marito quoad omnes acquisitus & lucra conitante Matrimonio acquisita, quod ad ipsum pertinent, *l. 51. ff. h. t.* Oppones: inter socios semper dividi debent lucra. *l. 29. ff. pro Socio.* Sed conjuges habent se instar eorum, qui societatem contrahunt. *c. 2. cit.* ergo semper acquisita in Matrimonio lucra inter ipsos dividi debent. &c. Divisio lucrorum apud illos socios tantum procedit, qui habent societatem communicativam bonorum, qualis inter conjuges non datur, sed tantum societas individua vitæ, & confortium cohabitationis, atque corporum. *arg. l. 1. ff. de Rit. Nupt.*

12 Dico 3. Solutio Matrimonii quoad thorum tantum vel cohabitationem absque delicto vel culpa unius ex conjugibus, ut si unus cum consensu debito alterius ingrediat Religionem, suscipiat Ordinem sacrum &c. idem prorsus de restitutione dotis, ac donationis propter nuptias, paraphernalium, lucrorum &c. tenendum, quod hucusque diximus de casu soluti Matrimonii quoad vinculum. DD. communiter per textus Juris pro priori assertionem allegatos. Accedit *c. 1. h. t.*

12 Dico 4. Solutio Matrimonii quoad thorum & cohabitationem, seu factio divortio propter unius adulterium, dos vel donatio propter nuptias non est restituenda parti adulteræ, sed eam lucratur innocens per sententiam Judicis, ac simul id, quod dedit, recuperat: nisi, qui constituit dotem, speciali reservatione eam ad se reverti voluerit, aut nisi pars adultera innocenti fuerit reconciliata expresse vel tacite, aut nisi adessent liberi partis adulteræ ex hoc vel alio Matrimonio. Text. & DD. in *c. 4. h. t. l. 8. §. 4. c. de Repud. Nov. 117. c. 8. & 9.* Quare, si uxor commisit adulterium, maritus lucratur dotem, & recuperat donationem propter nuptias ab uxore: & e contra, si maritus sit adulter, uxor lucratur donationem propter nuptias, & recuperat dotem suam à marito. Dixi 1. Propter unius adulterium, nempe perfectum & formale. Dixi 2. Dos; non autem bona paraphernalia, quæ manent adulteræ, ut habet communis; quia poenalis dispositio, qualis est hæc de amissione & privatione dotis, non est extendenda ultra verba Legum. *c. 15. c. 49. de R. J. in 6.* Leges autem solum dotis faciunt mentionem: & licet *c. 4. cit.* dicat, dotem vel dotalitium repeti posse, per dotalitium tamen non intelligenda sunt bona parapherna, ut volunt Adversarii, sed vel donatio propter nuptias, vel pretium & æstimatio dotis, vel alia bona ex pactis dotalibus, secluso adulterio, uxori debita: sic juxta Jus Bavar. *tir. 1. a. 6.* uxor adultera amittit donata à viro, morgengabam & medietatem lucrorum, quando alias ipsi deberetur: quæ medietas etiam de Jure Canonico amittitur, *c. 10. de consuet.* Dixi

3. Innocens: hinc si maritus consensit in adulterium uxoris, vel culpabiliter causam dedit, aut si uterque sit reus adulterii, non lucratur dotem &c. per *c. 6. & fin. de adulter. l. 39. l. 47. ff. solut. Matrim.* Dixi 4. Per sententiam Judicis: cum hæc amissio dotis &c. habeat rationem poenæ; poena autem privativa non incurritur ante sententiam Judicis, per *c. 19. de haret. in 6.* Id concedo, quod pars innocens, si dotem jam traditam habeat, illam retinere valeat absque sententia Judicis, per *c. 4. cit.* possitque se tueri exceptione adulterii adversus adulteram, si repetat dotem: licet nocens ante sententiam non teneatur tradere, vel donationem propter nuptias restituere. 5. Nisi, qui constituit dotem &c. sic revertitur ad patrem, qui filia nondum emancipata (ubi per Matrimonium non emancipatur) constituit dotem, & ad extraneum, qui sub reservatione, ut ad se redeat, dotem constituit. 6. Nisi pars adultera fuerit innocenti reconciliata: de qua reconciliatione vide supra *n. 11. v. & non commissum. Tir. præced. de Divortis.* modo reconciliationi non adjiciatur pactum, ut salvum maneat jus ex adulterio quæsitum innocenti ad dotem & donationem propter nuptias. Secluso tali pacto per reconciliationem recuperatur dos, & donatio propter nuptias, aliæque propter adulterium amissa, licet divortium & privatio fuisset facta per sententiam Judicis, ut habet communis; quia *c. 4. cit.* non distinguitur, an reconciliatio ante vel post sententiam fiat, & hæc dispositio est favorabilis ac sublativa poenæ, adeoque late interpretanda, per *c. 15. cit.* Denique, Nisi adessent liberi &c. Si enim existerent, pars adultera amittit quidem dotem, vel donationem propter nuptias, ea tamen quoad proprietatem non accresceret innocenti, sed solum quoad usumfructum, proprietates vero cederet liberis. *Nov. 117. c. 8. §. 2.* cui conformiter interpretandum venit *c. 4. cit.* ut Jura concordent Juribus.

TITULUS XXI.

De Secundis Nuptiis.

SUMMARIUM.

1. Quid intelligatur per secundas Nuptias.
2. In harum detestationem quas poenas statuta Jus Civile in feminas binubas.
3. Et quas in favorem liberorum prioris Matrimonii: harum aliqua etiam videtur ad secunda vota transeuntes afficiunt.
4. 5. Secunda nuptia de Jure Canonico sunt vitia, modo moraliter constet de morte prioris conjugis.
6. An usus Matrimonii novi sit licitus in dubio, utrum non vivat adhuc prior coniux.
7. An in secundis nuptiis licita sit benedictio nuptialis Sacerdotis.
8. 9. Quas poenas à Jure Civili statuit in feminas binubas sustulerit Jus Canonum.